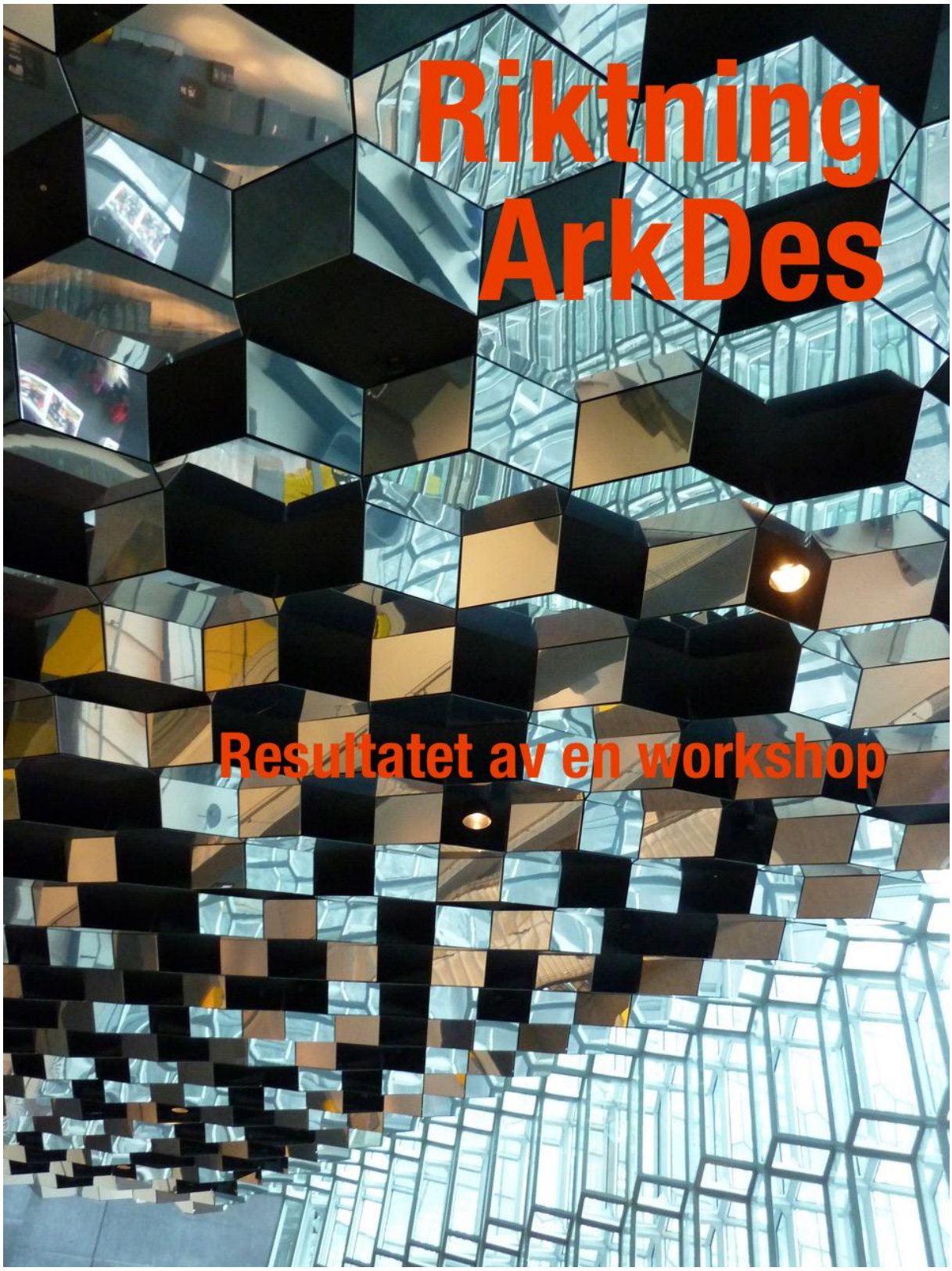

Riktning ArkDes

Resultatet av en workshop

Riktning Arkdes?

En workshop arrangerad av Svenska Konstkritikersamfundet och Stockholms arkitektförening.

Liljevalchs konsthall den 3 november 2014.

Statens centrum för arkitektur och design har under sin drygt femtioåriga historia gått genom flera faser. Den lilla institution som bildades av Sveriges Arkitekters Riksförbund i början av 1960-talet hade som en uttalad uppgift att vara en ”informations- och forskningscentral”. Verksamheten byggdes kring samlandet och kring samlingarna, en situation som under 1970-talet försköts mot att snarare debattera förändringar i den byggda miljön. Sveriges Arkitekturmuseum som 1978 blev statligt centralmuseum var den kunskapsbank kring vilket mycket av kritiken mot en rigid modernisering formades. Samtidigt som museet stod inför nästa stora förändring – rörelsen från underdogpositionen till de stora lokalerna som Moderna Museet lämnade efter sig – förändrades också statens engagemang i bostadsbyggandet från aktiv finansiär till en observatör. När museet flyttade in i dagens lokaler 1998 var det i rollen som katalysator och folkbildare. Sedan dess har arkitekturen äktats med designen, vilket fått båda begreppen att skifta i betydelse. Hur den fas som dagens museum står inför skall beskrivas av morgondagens historiker var något som över hundra kunniga och engagerade kritiker, forskare, konstnärer, arkitekturhistoriker och arkitekter diskuterade under den omfattande workshopen på Liljevalchs.

Workshopen var uppbyggd kring sex frågeställningar som alla är av yttersta vikt och centrala inför de ställningstaganden Sveriges nyss tillträdda regering nu står inför: Valet av en ny ledare för den nuvarande myndigheten samt myndighetens framtida inriktning och/eller förändring.

Sammanställningen av diskussionerna skall ses som ett medskick från kvällens deltagare. Vi hoppas att samtalens engagerade uppmaningar, upprördhet, rekommendationer och kommentarer kommer att fungera vägledande och inspirerande för regeringens och kulturdepartementets förestående ställningstaganden.

För Stockholms Arkitektförening

Ulrika Karlsson

Rebecka Tarschys

För svenska Konstkritikersamfundet

Rasmus Wærn

Lena From

Kvällens frågeställningar

Sex frågeställningar diskuterades under kvällen.
Två diskussionsledare och två antecknare fanns för varje frågeställning: Frågorna diskuterades alltså i tolv grupper.
Varje diskussionsdeltagare valde själv vilka frågor under kvällen som vederbörande ansåg mest intressanta att diskutera.
Varje diskussionspass varade i 20 minuter, vilket betyder att varje deltagare under kvällen kunde delta i max tre diskussionsgrupper.

1. VAD SKA SVERIGE MED ETT ARKDES TILL?
   Diskussionsledare: Örjan Wikforss, Dan Hallemar
   Antecknare: Boel Hellman, Frida Rosenberg

2. VILKET SLAGS INSTITUTION/PLATS//MUSEUM ÄR ARK/DESIGN MEST BETJÄNT AV?
   Diskussionaledare: Agneta Linton, Thomas Lauri
   Antecknare: Staffan Carenholm, Anna Rygård

3. VAD SKULLE HÄNDA OM MODERNA OCH ARKES SLÅS SAMMAN ? (+/-)
   Diskussionsledare: Jeff Werner, Thomas Olsson
   Antecknare: Cilla Robach, Hanne Lindencrona Weiss

4. VILKEN ROLL SKA ARKDES HA FÖR ATT FÅ OSS ATT VÄXA SOM MEDBORGARE?
   Diskussionsledare: Christoffer Barnekow, Tomas Lewan
   Antecknare: Annika Öhrner, Tove Wallsten

5. HUR BLIR ARKDES EN FRÅGA FÖR HELA LANDET? OCH FÖR OMVÄRLDEN?
   Diskussionsledare: Johan Mårtelius, Tor Lindstrand
   Antecknare: Lennart Ekmark, Ulrika Stahre

6. VAD SKULLE FÅ DIG ATT BESÖKA ARKDES?
   Diskussionsledare: Hedvig Hedqvist, Martin Videgård
   Antecknare: Martin Rörby**,** Jöran Lindvall

1. VAD SKALL SVERIGE MED ARKDES TILL?

Dan Hallemar öppnade upp genom att föreslå att vi alla skulle kommentera själva regleringsbrevet om sammanslagningen mellan Arkitektur och Design, som har resulterat i Arkdes. I princip tyckte nog ingen att det var något större fel i formuleringen, möjligen att allt är lite för generellt skrivet, men det är ju också en fördel om man vill utveckla idén om verksamheten inom uppdraget också.

Mötesplats = bra och behövs helt säkert på många sätt inte minst ute i landet. Museet är alldeles för Stockholmsfokuserat. De flesta var eniga om att lika viktigt idag är att åter värna om de två ämnena vart och ett för sig för att kunna hitta tillbaka till olika samhällsfokus på nya spännande samtida sätt, för att sen även kunna mötas! Hur vida "mötesplatsen" måste vara knuten till någon av de två nationella samlingarna för arkitektur (Arkdes idag) respektive design(nationalmuseet idag) är inte helt givet, det beror på hur.

Vi diskuterade den norska modellen, där Nasjonalmuseet är en paraplyorganisation som rymmer alla samlingar inom de olika disciplinerna genom separata underavdelningar, Nasjonalmuseet Arkitektur, resp Nasjonalmuseet Design. Dessa två har egna byggnader, samlingar och utställningar, kompletterade de senaste åren med DOGA som har blivit en spännande och aktuell mötesplats för Design og Arkitektur. Det är Norsk Form som är huvudman där och har i uppdrag att organisera just gränsöverskridande och helt aktuella utställningar och event som förbinder de två, parallellt med det som sker på de andra två museerna. Så uppdraget att vara ett modernt kurerat museum med en intressant och tillgänglig samling och forskning känns som minst lika viktigt att fokusera på först, som att sen även bli en gränsöverskridande mötesplats.

Togs upp en viktig aspekt som kanske inte står så tydligt i regleringsbrevet, men som många har saknat, det nationella pedagogiska uppdraget! Att lyfta Sveriges folks förkunskap om arkitektur och stadsbyggnad. Arkitektur har fortfarande en relativt svår roll i både kulturen och byggbranschen idag jämfört med vår omvärld och den måste stärkas genom ökad förkunskap.

Att hela tiden ta upp hur arkitektur berör ens egna Vardag, Sverige och Omvärlden genom bra kurerade utställningar. Att upplysa och presentera kända arkitekter/arkitekturprojekt som förklarar varför de är kända, vad de har gjort för samtiden och att de ställs ut på ett spännande och pedagogiskt vis så att både fackfolk och de helt oinvigda får något ut av det bägge två. (En bra referens kanske skulle vara producenter och regissörer på Sveriges TV och Radio, som upplevs som de är jättebra på att presentera svåra och lite torra ämnen på nya spännande vis), Många vill känna ett större behov att gå till Arkitekturmuseet genom att man vet att det är dit man kan skicka sina besökande turister, där kan man bli uppdaterad med det senaste, vad som händer, både i Sverige och i dialog med omvärlden, med ett fokus på tillgänglig utställningen för alla! Whats in it for me?. Både Historia(den gemensamma samlingen i dialog med nutid), Nutid (det bästa och mest aktuella vi har i Sverige och det som sker runt oss.

Många deltagarage vittnar om att de egenproducerade arkitekturutställningarna och de som tagits in de senaste 6 åren har känts oerhört få, smala och intressanta endast för en liten intern grupp möjligen. Problemet är utställningarna och eventen som måste rätt och slätt bli mycket bättre fördjupning, bättre täckning, utan att bli torra eller tråkiga. Alla ville nog se bättre

kurerade spännande aktuella utställningar om arkitektur och stadsbyggnad som gör det intressant för alla medborgare.

Gärna i kombination med design också, om man klarar av det med. Men eftersom inte det första känns uppfyllt eller omhändertaget blir det inte lika lätt eller rimligt att börja prata om att bredda uppdraget Förädla och Fördjupa och göra pedagogiskt intressant och tillgängligt för alla medborgare, barn och ungdomar, folk inom alla andra discipliner och yrken. Arkitektur och Stadsbyggnad handlar just om folks fysiska vardag, historia och framtid.

Att ställa ut arkitektur är svårt vet alla i branschen, men det blir inte bättre för att det känns som man helt har undvikit svåra i så många år nu. Man bör nog genom omvärldsanalyser se hur övriga Europa och Världen gör och sedan så småningom hitta the new "Swedish way"

Egentligen känns alltså inte sammanslagningen som det största problemet. Huvudproblemen med avsaknad av intressanta och engagerande utställningar, kurerade på sätt som lyfter fram samlingen istället för att gömma den, lyfta och diskutera Sveriges aktuella arkitektur och stadsplanefrågor, samt att puscha svensk arkitektur och arkitekter som visar fram fina exempel som byggs trots en generellt svag roll i byggbranschen och inom kultur för arkitekter i Sverige.

Det var 3 olika rundor med olika grupper av människor närvarande i diskussionen Folk var engagerade och ganska eniga och huvudproblematiken att det kanske inte är sammanslagningen i sig utan att vi här i Sverige måste gå tillbaka till de två ämnena (som bäst representeras av kunskapen om samlingen, arkitektur/designforskning både i teori och praktik och jätteviktigt med arkitekturkuratorisk kompetens innanför vart och ett av ämnena) för att kunna lösa dem bra och sedan fundera på hur, var och när man skall mötas. Helst i hela landet.

Riktning ArkDes

1. Vad ska Sverige med ett ArkDes till?

Rädsla för att kunskapen försvinner. Två samlingar, två dicepliner och kunskapen får inte urvattnas, men kan vara en mötesplats

Viktigt: Ett tydligt uppdrag handlar om samlingen och ett tydligt uppdrag är mötesplatsen.

Relationen mellan samtid och historia. Att göra samlingarna tillgängliga

ArkDes kan förklara vad saken gäller och ha en Djupare kunskap. I stadsbyggnad/design. Utställningar etc. måste kunna provocera och uppmana till diskussionen som pågår i staden.

Målgruppen är medborgaren, men målet att höja nivån förkunskaper. Höja samhällets samförståelse.

Det är dit jag går när jag vill veta vad som är aktuellt i stockholm.

Utställningarna ska kunna förklara what is in it for me. Pedagogiska är mycket viktigt i utställningsversamheten

Referens

Riktning ArkDes

2. Vad ska Sverige med ett ArkDes till?

- Ingenting: två helt olika discipliner, visat sig vara att hitta en gemensam ledning. Konst, Ark, design. Det är en konstruktion. Önskar två olika museer.
- ArkDes har inte fått med hela den verksamheten som är hjärtat i verksamheten. Centrum är en mötesplats men ett museum kan aldrig deklasseras till att vara ett centrum eftersom det inte utrycker rollen av en samling.
- Tulipaner och en ros- letat efter institutioner som har just den kombinationen- och det finns inte ej i programriktning. Det är politik.
- Museum är ett sökord och många vet vad det är… viktigt att behålla den uttryckta definitionen. Ark + des har helt olika hemvist. Ark ska upp i en byggnadsnämnd. Konst och design ska inte ut på detta sätt. Väsen av samhällskroppen.

Mer utopiska: framåt mot det vill vi ha.

Reflektion: Oslo kämpar med att få ihop dessa två

Utopisk: Det finns något som inte finns i det här namnet: landskapsarkitekturen. Det finns väldigt mycket i ark samlingen som handlar om landskapsarkitekturen.

Arkivet behöver kunna användas och vara levande.

Behöver ställen där det finns en expertkunskap som är samlad. Historien får inte glömmas bort. Behöver kärnkunskapen och för att utvecklas. Och utifrån det kan det flöda ut nyetablerad kunskap, utställningar etc.

Det finns ett designmuseum i Göteborg som är ett nationellt museum Röhsska. Det behövs en diskussion som är nationell och som rör sig på nationell nivå utöver stockholmstrakten. En mer landsomfattande diskussion kring den byggda miljön och hur den utvecklas, landsbygdsutveckling. Arkitekturmuseet hade ett riksansvar. En större nyfikenhet- känner att man har en självklar roll som man växlar ut.

Problemet med design: vi har inte definierat vad vi menar med design. Om vi ska titta på vad Sverige behöver som ark/design museum. Turister. Stockholm behöver dessa institutioner som samarbetar utåt på lokalnivå.

Det borde finnas en väldigt hög angelägenhet för att det finns med oss hela tiden:

Vilken del ska Nationalmuseet ha om design finns

Finns det någon som kan tala för ArkDes.

Ark + Des förenas av kommersiell verksamhet och inslag av konst kulturell verksamhet. DogA

Sverige kvävs det ena av det andra men i Oslo finns det fortfarande ett arkitekturmuseum. Museeiefamilj som ryms

Det fungerar inte längre med vattentäta skott mellan olika discipliner. Vi behöver sammarbeta mer. Ett museeum förvärvar konst, design. Nationalmuseum: tydligare förvärvsanslag.

Bra ingång: regleringsbrevet. Vad ska det stå?

- Viktigt att gör den här delningen: vi behöver två institutioner. Måste se det ur kunskapssynpunkt. Att man kan förvalta ett arv/kunskap. Det behövs en expertkunskap.
- Centrumfunktionen: Arkitekturen ligger inte inflätat i olika verksamheter. Medan design finns i många olika andra institutioner Nationalmuseum, Röhsska.
- Arkitektonisk design? Vad är det? Ett ord som…
- Arkitekturen har underminerats över lång tid. Det byggda, landskapet, stadkunskap

Vem besöker Arkitekturmuseet? Vi vill ha en kraftfullare dialog.

Det är ur forskningen som kunskapen springer. Skapar en mer aktiv forskning. Forskningen har ökat förmodligen. Handlar också om kvalité. Handlar om att nå ut.

Arkitekturen är en del av samhället. Arkitekturmuseet är något som ska nå ut i samtalet med våra medborgare.

Arkitektur för de flesta tror att det inte inbegriper. Höja medborgarnas medvetande. Allmänheten har hela tiden funnits med som ett förväntat fokus. Ämnet/ kulturen behöver bespeglas själv. Kåren. Det som var viktigt under 80-talet som var viktigt för kåren.

Hur skickar vi vår kunskap ut i världen. Hur förvaltar vi vår samling, kunskap och producerar utställningar som når ut i världen.

Designen måste finnas med som en permanent, stödd verksamhet. Båda förlorar på att kombineras.

B: Vi behöver en oberoende part som utbildar och andra som rör arkitektur, design, stadsbyggnad.

Det behövs en mötesplats för arkitektur. Vi behöver någonstans att gå att leta

Finns det något som inte står

Kontemporär och aktuella frågor. Om jag vill veta något om arkitektur i Sverige går man till arkitekturmuseet. Idag är det tekniska nämndehuset som man kan se arkitektur. Idag måste det bli Centrum för Arkitektur.

Två uppgifter som faller isär. (står i brevet) En uppgift som är mer operativ, samt museiverksamhet. Dessa två går isär. Mötesplats (vilka) Allmänheten syns inte i brevet. Frågorna är inte definierade. Saknar i en annan publik i regleringsbrevet. Ex. ungdomar, brukare, allmänhet.

Byggbranschen investerar och förvaltar en enorm summa pengar. Lägger till designvärlden likaledes och det är märkligt att det inte finns pengar till två olika museer som förvaltar oberoende där allmänheten kan läsa och ställa krav. Idag är det byggbranschen som…

Historia och samtid är viktiga i sammanhanget.

Nationlmuseum 11 personer i en stab. Omvärldsanalys. Arkmuseet har 40 personer. Det handlar inte om budget.

Måste finnas en stark pedagogisk del i vad ArkDes gör. Provocerande utställningsverksamhet. Ex Waterfront. Att väcka intresse genom att framföra diskussionen genom utställningsverksamhet. Skapa debatt.

Problem med att arkmuseet ska uppfylla allas förväntningar. Ansvaret. Hur kritiska kan ArkDes vara gentemot en sittande regering. ArkDes är ett public Service uppdrag. Medborgarnas ärende. Också att utvärdera arkitekturpolitik.

Mycket kommunikatörer. Men få som har en djupare kompetens. Varför jobbar man inte mer med referensgrupper. Bottna i kompetensen. Mötesplatsen borde vara även bland de kompetenta.

Är regleringsbrevet för brett? Polariserar sig. Ser på det som ett öppet forskningsarkiv. Det är för mycket i mitten. Ett utställningsprojekt försöker möta allt i ett istället för att polarisera sig.

Vad skulle det kunna vara? Därför behöver

Det klart att vi måste ha ett ArkDes. Hela tidslinjen.

I regleringsbrevet finns det ett stort och brett spektrum som ska täckas in. Båda uppdragen är viktiga och därför behöver de vara på olika håll. Svårt att föra talan om man ska befinna sig i två olika läger. Ej längre ett ArkDes. Mötesplats, behöver samtal, samarbete och där man gärna får ha ett slags värnplikt. Istället för en myndighet så behöver…

Arkitekter når bara med stora ansträngningar upp till ett glastak. Men om vi har förväntningar som är högre- om ett arkdes visar och förklarar vad som finns i övriga världen. Höja samhällets samförståelse.

Finns det något i den nuvarande konstruktionen som förhindrar detta. Men det måste finnas en sådan insikt på departementsnivå. Där ser man en brist. Oro om man slår an ytterligare ett filter som Moderna museet.

Förebilder samt omvärdsanalys behöver stå med.

Problemet är att mötas: Arkitektur och design. Strukturer måste omformas.

Konst är mycket crossover — skapar yta men ingen djupare kunskap. Design är i sig en krossover: design, teknik, material.

Utställningar och en basutställning och hela tiden låter den möta- nu tittar man på tekniken/nu tittar man på det sociala. Istället för att kila in sig på en aspekt. Vad blir stadsplalaneringen om amn anlitar Rem Koolhaas.

Vad har vi brist på: sammanhang, stadsplanering, gestaltning. Allt som är ett underliggande behov måste framkomma på ett sådant ställe. ArkDes ska också verka för ett higher cause. Det är politik. Det viktiga är en kulturinstitution som sådan. Att visa på brytpunkterna. I nuet

Viktigt, att bevara ark och design att vara syntetiserande konstarterna. Faktum i en framtid kommer att glida. Risken är om man går mot det visuella och då går det sociala förlorat. Hur behålla mångsidigheten. Vem vänder man sig till?

Vem är besökaren? Hur får man tag i de folkliga rörelserna. Om man gjort utställningar om 40-talets arkitektur. Då kommer folk dit som inte brukar komma dit. Måste få en upplevelse som berör.

Vad som är speciellt i svensk byggnadskultur och inte i andra byggnadskulturer.

Det motsatta är väl så viktiga, stadsomvandlingar. Den processen där kunskapen inte, var kan man få till den diskussionen. Där ingen förklaring finns, bara protester. Man blir beklämd som medborgare.

Hitta Hem:

Jag tycker att ArkDes ska vara ett.

Riktning ArkDes

Rapport från diskussioner kring fråga 2: Vilket slags institution/plats/museum är svensk arkitektur respektive design mest betjänt av?

Frågan uppfattades som öppen och förutsättningslös, alltså inte knuten till de organisatoriska, ekonomiska och politiska realiteter som för närvarande kan antas råda. Denna tolkning gav upphov till ett fritt önskande där deltagarna i diskussionen uttryckte sina ideala förväntningar, frikopplade från dagens realiteter.

Deltagarna konstaterade att ämnesområdena arkitektur och design inte sökt sig till varandra genom en process med utgångspunkten att kunna berika varandra ömsesidigt. Snarare har det handlat om en politiskt framkallad samordning, åtminstone delvis åstadkommen genom att den tidigare regeringen avvisat tanken på ett nytt och självständigt designmuseum.

Utgångspunkten för diskussionen blev därmed ett av högre makt mäklat äktenskap och diskussionen kom att handla om hur lyckligt äktenskapet blivit och i vilken utsträckning man kan ha fog för att anse att bägge ämnesområdena blivit förlorare genom att uppdraget blivit för brett och allomfattande, att de ekonomiska resurserna har varit för små och att det saknats kompetens för att på ett intresseväckande sätt belysa de två ämnesområdena.

Flertalet av diskussionsdeltagarna hade sin gärning inom arkitekturområdet och diskussionen kom därmed i stor utsträckning att handla om förutsättningarna för att förmedla arkitektur. Man ansåg överlag att arkitektur är den konstart/det verksamhetsområde som är svårast att förmedla. Arkitekturen har alla sina föremål utanför en utställning eller berättelse om arkitektur, vilket kräver mycket av de metoder som används för att beskriva och presentera arkitekturen.

Man menade också att arkitekturen kräver en egen plattform, ett eget rum som ger utrymme för att presentera och uppleva arkitektur. Finns inte detta föreligger en risk för marginalisering av arkitekturen. Utrymmet är värt en strid.

Det fanns också förespråkare för att sammanföra arkitekturen och designen inom ramen för ett bredare uppdrag, men alla konstaterade att hittillsvarande resurs- och kompetensbrist mest medfört spridda och okordinerade nedslag inom de olika ämnesområdena som inte skapat

kommunikation eller intressanta bryggor. Det konstaterades att många av de verkligt intressanta utställningar man sett har varit axelutställningar där arkitektur, design och konst belysts utifrån ett sammanhang eller en tidsperiod. Att sådana utställningar skulle kunna åstadkommas inom ramen för det nuvarande ArkDes verkar dock rätt utopiskt.

Diskussionen kom också att handla om det vittomfattande begreppet design. Vad inrymmer begreppet och vem tolkar och avgränsar det? Hamnar konsthantverk och mode, för att nämna några exempel som framfördes, inom eller utom den gräns som är rimlig för något slags ArkDes att belysa och bevaka?

Mycket kom att handla om utställningar och man märker att det som framförallt lyfts fram när man kritiserar den hittillsvarande verksamheten är frånvaron av intresseväckande och oväntade utställningsgrepp. Man menade att det finns en stark konvention om hur arkitektur presenteras och att de utställningar som görs därmed präglas av stor förutsägbarhet. En jämförelse med Biennalen är kanske orättvis, men det uttrycktes längtan efter utställningar där man ser, reflekterar och lever i ett samtal med det som visas.

Det konstaterades också att departementet inte riktigt vetat vad man vill eller kan få ut av ett ArkDes i sin nuvarande skepnad. Denna osäkerhet har, paradoxalt nog, resulterat i en uppseendeväckande detaljstyrning av verksamheten.

Avslutningsvis framfördes att såväl arkitekturen som designen har en historia, en kärna som är något att ansvara för, förvalta, folkbilda och utveckla kunskap utifrån.

Det finns ett ansvar för kunskapsuppbyggnad, forskning och forskningstradition, arkiv – allt som också är museirollen.

På det stora hela kan man säga att deltagarna utifrån dessa utgångspunkter och fritt tyckande önskade sig

- Ett självständigt arkitekturmuseum värt namnet och
- Ett självständigt designmuseum värt namnet.

Rapport från RIKTNING ARKDES den 3 november 2014 på Liljevalchs

I gruppen diskuterades fråga 2. Vilket slags institution/plats/museum är ark/design (hela området arkitektur, form och design) mest betjänt av?

Sammanfattning

Intrycken summerades av diskussionsledare och antecknare direkt efter gruppdiskussionerna så här: Diskussionerna utgick från (olika slags) kritiska inställningar till hur den nuvarande verksamheten vid ArkDes har varit. Diskussionerna speglade därmed en stark längtan efter en institution med en gedigen, rent av särklassig, kunskap inom varje delområde och en tydlig identitet och kontinuitet i verksamheten som helhet.

Första gruppen i sammanfattning (ca 10 personer)

Någon inledde med att samlingar är en viktig utgångspunkt för verksamheten. Vi diskuterade de uppdrag ett museum har och tangerade vad ett centrum kan vara. Frågan om form och design borde överföras till Nationalmuseum och/eller Röhsska museet i Göteborg var uppe till diskussion, i olika riktningar.

Området arkitektur/form/design är betjänt av en byggnad/en tydlig plats – dit man kan gå för att se utställningar och dit man kan hänvisa intresserade besökare. Verksamhetens identitet är mycket viktig, det måste vara en känd verksamhet.

Vi diskuterade begreppen och de olika delområden som ryms. Någon menade att form (och konsthantverk) kommer i bakvattnet, inklämt mellan arkitektur och design. Hur ska man kunna hitta relevant fokus för spetsfrågorna inom varje del när området som helhet är så brett och svårfångat? Någon annan menade att det finns en stark släktskap mellan dessa väldigt olika områden och att de bör hänga ihop. Ytterligare någon ville se helheten som ett paraply för delarna inom arkitektur/form/design.

Ola Anderssons bok, Hitta hem, togs upp som exempel på relevanta och aktuella frågor att debattera och diskutera på en plats som ArkDes. Det saknas inte ämnen som intresserar en bred grupp människor. Någon beskrev också sin längtan efter breda internationellt intressanta utställningar som t.ex. Wiener Werkstätte – ett exempel på en bred belysning av en tid där arkitektur och form/design står i centrum och flera konstnärskap presenterades. En institution som ArkDes bör vara en scen för flera slags verksamheter.

Andra gruppen (ca 20 personer)

Någon inledde med att konstatera att mötet mellan disciplinerna inom arkitektur/form/design är viktigt – de befruktar varandra och ger varandra större möjlighet att nå ut, utanför professionella kretsar. Samarbeten inom t.ex. utställningar skulle kunna ge sådana effekter.

Någon annan menade att ett museum är det som ger verksamheten en identitet. Det är en bra utgångspunkt för att bli tillgänglig och angelägen. DAC (Dansk Arkitektur Center) nämndes som exempel på en verksamhet utan samlingar, som därmed inte skapar tillräckligt bra verksamhet. Samlingar blir en grund för kunskapen om området.

En deltagare tog upp att arkitektur är en process, det kräver andra verksamheter för att belysa. Vidare nämnde någon att arkitektur, till skillnad från form och design, kommer till genom politiska beslut, t.ex. i våra byggnadsnämnder. Det skulle innebära att staten borde ta ansvar för att genom pedagogik och berättelser – ett folkbildande arbete och ett debatterande forum – skapa en plats för samtal om arkitekturen. Vandringsutställningar bör också vara en del av verksamheten.

När det gäller begreppen/områdena inom arkitektur/form/design tog någon upp att designbegreppet används slarvigt. En formgivare kan arbeta med såväl det massproducerade som det unika. Någon menade att delområdena förlorar på om ArkDes skulle slås samman med Moderna museet, även om det bara skulle bli arkitektur. Någon påminde om den ursprungliga ambitionen med att se arkitektur/form/design som ett samlat område: att stärka delarna och lyfta området som helhet, inte minst när det gäller frågor om konstnärlig kvalitet inom t.ex. offentlig upphandling. Någon annan tog upp behovet av kontextualisering – sammanhang – i vårt mycket objektfokuserade samhälle.

Bokhandeln lyftes fram som en viktig och nu saknad verksamhet, Stockholm har inte någon arkitekturbokhandel idag och det sågs som en stor brist.

Tredje gruppen (1 person)

Vi talade om definitioner av begreppen arkitektur/form/design och diskuterade om områdets delar kan tjäna på att ses samlat. Arkitektur har exempelvis ofta direkta samband med byggnadsanknuten formgivning (t.ex. inredning). Någon menade att konsthantverk och mode skulle kunna skiljas ut och hanteras av andra, dvs. sådant som skiljer sig från arkitektur och den design som kan kopplas till arkitektur. Någon annan menade att den gränsdragningen inte är det som är viktigast att precisera. Någon nämnde verksamheten vid Gustavsbergs konsthall där fokus är konsthantverk (vilket ger en tydlig profil och identitet) vilket inte utesluter att annat presenteras där.

Någon tog upp att ”den pågående diskussionen” är fel utgångspunkt för en verksamhet som ArkDes. Bättre då att utgå från utställningar med hög kvalitet som lyfter fram de bästa exempel på arkitekturens lösningar, t.ex. när det gäller bostadsbristen i våra större städer.

Ett annat spår i vår diskussion var betydelsen av att visualisera det konstnärliga inom arkitektur/form/design och ta ett tydligt grepp om institutionens visuella arbete som helhet. Här finns mycket att uträtta om man ser till dagens verksamhet vid ArkDes.

FRÅGA 3:

VAD SKULLE HÄNDA OM MODERNA OCH ARKDES SLÅS SAMMAN

(+/–)

De tre diskussionerna gav förstås inte direkt svar på frågan om +/- . Kanske kan man säga att diskussionerna i allt väsentligt var mer analyserande än frågeställningen som var utgångspunkten om för- och nackdelar med en sammanslagning. Man försökte i stället beskriva varför en sammanslagning skulle vara negativ (som fenomen) och vilka villkor som skulle vara uppfyllda för att detta skulle vara acceptabelt (maktanalys). Man diskuterade också grader av sammanslagning- och en rad + och - samt lite andra kommentarer till frågeställningarna.

Moderna museet/konst och ArkDes/ Arkitektur- och design)- skillnaderna större än likheterna:

ArkItekturen är en del av samhällskroppen. ArkDes ska förmedla kunskap om detta, Allt ska med: hela processen tom förvaltning- även den politiska / demokratiska.

Arkitekturen skiljer sig dramatiskt från konstvetenskapen.

ArkDes bör vända sig mot byggnadskonsten-= långt från konstvetenskapen

Om de två inst. inte råkat ligga i samma byggnad, hade vi då föreslagits som hopslagna…

ArkDes uppdrag är att förvalta det demokratiska rummet…

ArkDes har ett ansvar för kunskapsproduktion också

Vi behöver ett ArkDes som tar upp och belyser aktuella frågeställningar ur arkitektur- och stadsbyggandsdebatten/ problematiserar- och lär oss att prata om arkitektur- det är vi svenskar urusla på…

Vad menas med sammanslagning

Om man tänker sig en paraplyorganisation med gemensam administration och med tre myndighetschefer (konst, design, arkitektur) med egna ansvarsområden/ maktbefogenheter kan det kanske fungera

Man kan förstås också se tydliga fördelar med att med två helt självständiga myndigheter som slår sig samman om administration mm gemensamma mer logistiska frågor.

En fråga om makt- LIKA VILLKOR, ej annektering!

<u>Konsekvenser av mer total sammanslagning:</u>

- Det finns inga goda exempel på sammanslagning av konst- och arkitekturmuseer av alla de arkitekturmuseer jag sett de bästa varit de självständiga museerna.

- Se på MoMA- liten avdelningen, ingen bredd, ingen problematisering

MomA lever på gamla meriter

- Se på vad som hände med fotografimuseet när det togs över av ModMus. Frågan dog- till uppstickaren fotografiska växte sig stark.

- ArkDes blir lillasyster/ i minoritet, Kommer det att rekryteras kunnigt folk i tillräcklig omfattning??? (Frågan aktuell även i dagens ArkDes)

+ En fördel kan vara att man ”lockar ” besökare på ModMus att ”snubbla över arkitekturen”.

+ en annan fördel att man lättare kan hitta utställningar som förenar konst, design arkitektur…

+ högre status för Arkitekturfrågorna (?)

+ Även arkitekturutställningar får tillgång till klimatiserade, säkra lokaler.

Lite spridda tankar om arkitektur- och designutställningar

Kanske tappade Arkmus något när den genom flytt till de stora fina lokalerna upphörde att vara ”den tappre lille tennsoldaten”? Förväntningarna spänns i de nya fina lokalerna/ man jämförs med ModMus.

kanske skulle det finnas en fristående ”arkitekturbox” en lite aktuell ”låda” för utställningar

ArkDes borde ha två myndighetschefer- en för arkitektur en för Design så att det blir två tydliga arenor.

Nationalmuseum borde släppa ”insamlings- /museiansvaret” till ArkDes

Louisiana gör jättespännande arkitekturutställningar

DAC gör jättespännande byggnadskonstutställnignar mm mm

Om museernas jakt på besökssiffror

för stor fixering vid detta. Identitet borde vara viktigare än besökssiffror. Statliga museer måste kunna göra smala utställningar och aktiviteter. (public service)

hälften av de som besöker ett museum ser utställningen (fika shop)

10gg fler personer som går på museum än som ser allsvensk fotboll

lika många går på museer som på bio

Fråga 3 Vad skulle hända om Moderna och Arkdes slås samman? (+/-)

FÖRST: En undermålig könsfördelning mellan ”diskussionsledare” och ”antecknare” som knappast borde inträffat år 2014 konstaterades denna kväll. Av 12 diskussionsledare var 10 män och 2 kvinnor. Av 12 ”antecknare” var 8 kvinnor och 4 män.

SAMTAL 1

NN: Är Arkdes en lyckad kombination? Saknar designfrågor och konsthantverk i såväl frågeställningen som i Arkdes nuvarande organisation. OM man ska ha både Ark och design tillsammans behövs starka chefer med specialistkompetenser som håller i respektive område – en chef för design, en för arkitektur.

Saknar även konsthantverket på Arkdes. Det är där den intressantaste utveckling har skett de senaste åren. Idag finns ingen plattform.

NN: Om moderna ska hålla i designfrågan blir det svårt. De saknar samlingar och har inga ambitioner att skaffa design/konsthantverks-samlingar. Utan kunskap blir designteorin ytterst teoretisk.

NN: Betonar kunskapen och förespråkar NM:s barockutställning på Kulturhuset som en riktigt bra utställning.

NN: Sugen att slå ihop Moderna och Arkdes, föremål från samma tid (dvs start 1900-talet) – givet att det finns resurser.

NN: Brottet 1900 gammeldags. Moderna museet uppfattas inte som ”modernt”, kanske modernas äldre samlingar (Matisse m.m.) borde flytta över till NM. Problemet med konsthantverks-samlingen är svårt att göra tidsmässigt.

NN: Jfr kolonialländernas sätt att dela upp världen med linjal. Efterlyser respekt för vardera ämnesområden, poängterar att man måste förmå att samarbeta. Allt är Statens konstmuseer.

NN: Tidigare flyttar av samlingar från NM till Moderna har inneburit att delar av samlingar har fallit i glömska.

NN: Uppdelningar svåra – materialmässiga, tidsmässiga. Känns kanske som att enheterna ska vara särskiljda

NN: Andra svåra uppdelningar – ÖM t.ex.

NN: NM har en ekonomisk fond för inköp av konsthantverk men inte öronmärkta medel för inlöp av design. Vi måste ha ett förhållande till hela vår historia. Kulturdep borde försäkra sig om medel. Vi visar inte designhistorien i Sthlm idag.

En arbetsplats är inte bara en arbetsplats utan också en skola för de som arbetar där. När Svensk Forms medel flyttades över till Arkitekturmuseet sades 15 personer upp, vilka skulle kunna ha utgjort en kompetensmässig tillväxt.

NN: Moma en institution som ofta framhålls som välfungerande. Paola Antonelli stark drivande kraft trots detta, i ett giganstiskt hus, har design och arkitektur en synnerligen liten avdelning. Detta grundas i en traditionell hierarki där konst är överst, sen kommer arkitektur, sen konsthantverk och sist hemslöjd. Så länge denna hierarki existerar kommer en sammanslagning att innabära att arkitektur och design under modernas paraply riskerar att bli ”kosmetika” som hamnar i ”källaren”.

NN: Det centrala är kompetenta personer. Om man slår ihop kommer designen att drunkna.

NN: Olyckligt att slå ihop design och arkitektur från början. AM hade inte kompetensen, inga samlingar, ville/fick inte heller bygga upp några

NN: Det var en brandvägg mellan AM och Moderna när institutionerna flyttade ihop när huset byggdes. Gränserna mellan konst, design, ark – mera utsuddade. Vi lever i en sammansmältningens tid!

NN: Allt bottnar i pengar och gamla strukturer. Olika prisbilder på konst och konsthantverk.

NN: Styrkan med sammanslagning är att man kan bryta gränserna mellan områdena och hitta kopplingar och nya perspektiv. Vi lever i en värld med hybridiseringar, eller kanibalism, gränserna från 1800-talet. Om man ska förklara samtiden måste man se att gränserna flyter. Med NM:s Barockutställning på Kulturhuset visades detta på ett utmärkt sätt.

NN: I regleringsbrevet står att Arkdes ska vara mötesplats.

NN: Helt feltänkt från början. Det fungerade inte så.

NN: Ska man vara en mötesplats måste man ha personal med kompetens. Att köpa färdiga utställningar från Vitra eller låta Vägverket visa upp sig blir ingen mötesplats. Ett museum har en kunskap som byggs upp via samlingar och ackumuleras över år. Att ge 10 miljoner till en institution innebär inte att man bygger upp kunskap.

NN: Museer har inte varit politiskt intressanta de senaste 50-60 åren. Man har gett mindre pengar hela tiden. Finns ingen politiskt vilja!

NN: Samtidigt har NM relativt mycket pengar att köpa konsthantverk för – men dessa är en privat donation och inte medel från staten!

NN: Den politiska visionen är fri entré – inte att museerna ska få ha status, kompetens.

NN: Arkdes känns som en snålhetens lösning istället för att ge formområdet ett museum.

NN: Är det ett problem att det är ett museum som förvaltar uppdraget?

NN: Det är kompetensen som är det väsentliga

NN: Om man ville skapa en mötesplats så var ju redan svensk form det.

NN: Starka chefer räcker inte alltid i en organisation med hierarkiska intressen. Nationalmuseum hade en stark chef i Helena Dahlbäck Lutteman, som drev design och konsthantverk hårt i en egen avdelning. Motståndet mot detta ämnesområdet var så stort att hon startade Formmuseets vänner. Det är oerhört svårt att driva specifika områdesfrågor under

en annan stark institution. OM ArkDes ska införlivas under MM måste pengar öronmärkas för respektive disciplin (konst – arkitektur – design – konsthantverk – hantverk).

NN: Varje disciplin måste ha en stark institution med kompetenser och utifrån dessa kan man skapa mötesplatser.

SAMTAL 2

NN: AM finns inte längre. Det heter inte museum längre – ArkDes kan inte ansvara för AM:s samling, som är hjärtat för fd museets verksamhet. Departementets inställning verkar ha varit att samlingen var ett problem. Samtidigt strävade designen efter rätten att ha sina samlingar på en tydlig plattform = ingens intressen tillgodosågs.

NN:I början på 80-talet fanns planer på att flytta ihop alla tre institutionerna till Skeppsholmen (Design, Ark, Modern konst). Sprack – redan då.

NN: Man kanske inte måste sitta i samma hus – poängen kanske inte är sammanslagningen utan att man har ett starkt eget kompetensområde, dvs att SAMARBETA. Finns en otydlighet i Arkdes – räcker inte att ge en institution ett nytt namn. NM har stora samlingar med pågående förvärv. Arkitekturdelen är otydlig på Arkdes. Designdelen är otydlig på Arkdes (inga samlingar).

NN: Skulle vara förskräckligt för Sverige att inte ha ett eget Modernt museum. Orolig för Moderna museet!

NN: Alla tre ämnena är starka nog att ha en autonom institutionsbildning omkring sig – nu pågår en nedrivning.

NN: Sammanslagning skulle göra att det blev otydligare. + är gemensamma funktioner, stort gemensamt hus som gör det enklare att göra starka samarbeten.

NN: Nej det blir otydligt

NN: Jo, man kan belysa en epok, frågeställning och har möjlighet att belysa hela spektrat. En sammanslagning skulle ge en inflation till såväl MM och Arkdes – dvs för alla frågor.

NN: Finns massa praktikaliteter – tympligt med dessa två institutioners gemensamma funktioner (även på kassanivå, marknadsföring) som skulle vara lättare att hantera om det var en institution.

Annan fråga är innehållet – i höst Olafur Eliasson, gemensamt projekt.

Programverksamheten – hur fångar man upp debatten, vara snabbfotad nog att fånga upp debatten om Slussen.

Den stora frågan kanske inte är sammanslagningen i sig. Det viktiga blir *hur* det görs.

NN: Myndigheten heter NM med Prins Eugen Waldemarsudde – betyder ju inte att publiken tänker så.

NN: Om man slår ihop institutionerna kan man nyttja entrén bättre. Arkdes har förlorat arkitekturkompetensen under senare år. Inte heller rekryterat designkompetens i högre grad. Måste finnas tydligt uppdrag från departementet.

NN: Positivt att göra stora utställningar – det går ju att göra mellan olika byggnader. Det finns ett identitetsproblem idag i nuvarande byggnad. Risken med en sammanslagning är att ALLT blir ”Moderna”, ur besökarens synpunkt skulle ämnet krypa in under Moderna, hamna i ”hörn”, kan inte hävda sitt eget ansikte. Modernas varumärke är så starkt att ArkDes riskerar att bli uppslukat.

NN: Vinsten handlar om kreativitet – vad kan uppstå i möten. svensk arkitektur släpar efter i nordiskt perspektiv. OM Arkdes fick tydligare roll skulle arkitekturen kunna lyfta.

NN: Intryck är att det finns en stor nyfikenhet på Moderna kring sammanslagning med ArkDes. Tycker sig märka att Moderna har en helt annan kontakt med ArkDes nu.

NN: Det finns en stark traditionell gränsdragning från konstvärlden gentemot konsthantverket där konsthantverkare i generationer har kämpat för att bli accepterade av konstvärlden utan att nå fram. Samtidigt har konstvärlden omfamnat en rad nya uttryck – allt från högra av färsk potatis till inplastade riksdagshus – men aldrig konsthantverket. Hur tänker MM kring detta? Kommer MM anse att konsthantverket ”besudlar konsten” om institutionerna slås samman?

NN: Genreationsfråga – med omvärldens utveckling måste vi ifrågasätta våra gränsdragningar.

NN: Statusen för svensk arkitektur måste höjas.

SAMTAL 3

NN: Jobbade på Riksutställningar på den tid då Riksutställningar skulle bli sammanslaget med Arkitekturmuseet. Varför just ArkDes och Moderna – om skälet är att de befinner sig i samma hus är det en dålig grund att bygga på. Idag ser man inte entrén.

NN: Har försökt förbättra entré-situationen. Idag något bättre. Hur man slår ihop ArkDes med MM spelar roll – viss administration kan slås samman. En ledning med två väldigt självständiga enheter.

Har förvånat sig över att man inte jobbar mera med referensgrupper. ArkDes har idag satsat väldigt mycket på komunikatörer.

NN: Målsättningen var att bygga ett centrum och mötesplats – då är kommunikationencentral.

NN: Måste bygga på kompetens.

NN: Inte uppdragsformuleringen till ArkDes som är problemet utan vad man har gjort av det. Om man ska slå ihop ArkDes med någon tycker Mårten att man ska titta bredare på vilka institutioner man skulle kunna slå ihop ArkDes med? Konstrådet m.fl.

NN: Inget mandat att prata om vad Kulturdep vill.

NN: Jag saknar en visionär diskussion om varför ark och design är viktiga frågor för vår samhällsutveckling. I dagens diskussion blir institutionen ArkDes ett ”problem”. Det kanske den är men det är ju ändå ämnesområdet som är det viktiga. Och frågan är på tok för viktig för att hamna i en diskussion om olika institutioner.

NN: Måste ha fundament i kunskap, saknas idag. I personalens kompetenser, arkiv, referensgrupper m.m. Idag finns ingen (få) arkitektutbildade personal på arkdes. Finns ingen designutbildad heller.

NN: Varför sitter vi här idag egentligen? Lena Rahoult har lämnat ArkDes, hon hade uppenbarligen samarbetsproblem och svårt att hålla i pengarna om man ska tro media, så vad *är* problemet idag egentligen?

NN: ArkDes uppdrag verkar skava hos väldigt många. Störda för att resurser har tagits från arkitekturen till designen.

NN: Andra menar att ArkDes har tagit resurser från designen till arkitekturen...

NN: Svensk Form har farit väldigt illa då anslaget flyttades. Det hade kanske varit enklare om NM hade fått uppdraget från början – då hade vi inte suttit här.

Riktning Arkdes - Statens centrum för arkitektur och design

4. Vilken roll skall Arkdes har för att få oss att växa som medborgare.
Diskussionsgruppen attraherade ett tjugotal informanter, som alternerade mellan de sex grupperna under seminariet. Nedan ett försök till tematisk sammanställning av innehållet i de tre samtalen i grupp 4.

Medborgaren
Flera diskussionsdeltagare stannade upp vid medborgarbegreppet i frågeställningen, som också kopplades till frågan om vem museet skall vända sig till.

En central del i diskussionen blev om ArkDes roll (och muséers roll i allmänhet) är att ”fostra”, att få oss ”att växa”? En del diskussionsdeltagare läste frågan som om man vill instrumentalisera kulturen och arkitekturen och blev provocerade.
Andra läste frågan som en antydan till att bredda tillgången till ArkDes kunskap. Problemet ligger kanske delvis i att ArkDes av allmänheten, i nuläget, inte uppfattas som en öppen plats som inbjuder både till djup reflektion och kunskapsutbyte kring Arkitektur och stadsbyggnad samt till inspiration och debatt kring aktuella temaämnen.

Flera deltagare tyckte att man bör säga nej till frågan om hur ArkDes ska få oss att växa som medborgare, att det är viktigt att säga nej till det funktionella kravet. Avsikten med förmedlingen av arkitekturen på ArkDes, behöver inte vara att vi ”ska växa” (man bör inte ha en instrumentell kultursyn). Man bör snarare låta ArkDes bli en plats där man kan mötas i samtal kring engagerande tema-ämnen kring Arkitektur och Stadsbyggnad genom utställningar och evenemang som öppnar upp för debatt.
Medborgarna kan ”växa” – i kunskap och engagemang – genom en öppen diskussion, med både profession och allmänhet, kring aktuella ämnen. Därför bör fokus ligga på produktion av bra utställningar, gärna både framåtblickande, visionära samt med bas i ArkDes arkiv för att knyta samman historia och framtid.

Flera deltagare påpekar ett eko från en modernistisk idé om fostran. Att man aldrig kan få slappna av, att det alltid skall vara fostrande. Detta blir ett åliggande. Tekniska museet och andra institutioner som upplever en slags nördighet, har ett annat bejakande. En inspirerande lekfullhet som man gärna vill se mer av på ArkDes.

Diskussionen berörde även ämnet att vara medborgare istället för konsument. Sedan en tid har man tolkat rollen inom designanslaget.

Frågan ”Vem är användaren? ”blir central – vem riktar sig Arkdes till?

Målgrupp ”vanligt folk” – och vem är det i så fall?
Ett populärt återkommande inslag i ArkDes är Pepparkakshus-tävlingen. Den är populär bland allmänheten, men professionen vill även ha utställningar med mer djup.
Det kan finnas en stark relevans för hantverk och byggande, som är folkligt..

Borde man definiera museets målgrupp närmare? Borde man ha ett färre antal målgrupper, ett rullande schema? Eller kan alla utställningar rikta sig till flera målgrupper, med olika ingångar och nivåer för att närma sig ämnet och tematiken, i utställningar och kopplade programpunkter på flera sätt?

Härom rådde delade meningar.

Tydligt under kvällen blev hur ArkDes engagerar en stark profession, arkitektkåren, som gärna vill se museet som en plats för avancerade kunskapsutbyten.

Många av diskussionsdeltagarna anser att huvuduppgiften för ArkDes bör vara att vända sig till professionen och allmänheten, med utställningar. ArkDes bör också vara en självklar plattform för att diskutera samhällsfrågor som exempelvis Slussen. Museet är en oberoende part, och en plats där olika intressenter och ståndpunkter bör ges plats att mötas och brytas.

Arkitektur har alltid representerat höjden av kulturen. Att ”växa som medborgare” kan vara att vara delaktig i arkitekturen, och i diskussionen om vad det betyder i min stad. Stadsbyggnadsfrågor är en viktig del i att förmedla kunskap kring ämnet arkitektur. Museum är en snittyta mot samhället, och ArkDes bör vara en plats där man diskuterar och möts i en dialog kring Arkitektur och Stadsbyggnadsfrågor.
En demokratifråga blir att ge kunskap om ämnet arkitektur och stadsbyggnad så att medborgarna kan vara aktiva i en demokratisk process, i det perspektivet är det viktigt att ArkDes är en problematiserande, slagkraftig debattarena och en självklar plats för angelägna utställningar både om aktuella ämnen och som sätter dem i ett historiskt perspektiv.

Genom fri entré möjliggör man för så många medborgare, dvs besökare, som möjligt att vara del av detta samtal och denna dialog.

Innehåll
En diskussion om innehåll kopplas naturligtvis även ihop med en diskussion kring målgriupp – vem riktar ArkDes sig till? Hur kan man tillgodose de behov som finns hos en publik från professionen samtidigt som man närmar sig en bred allmänhet?

Ska det vara en tung samhällsrelevant utställning per år? Eller flera?

Borde inte, istället för ett primärt fokus på målgruppen, en problemställning och frågeställning utgöra utgångspunkt och kärnan i en utställning? Detta tema kan sedan undersökas och visas på flera nivåer, med olika besöksgrupper i fokus i olika delar av utställningar och kopplade programpunkter.

Byggbranschen omsätter stora summor årligen. Investeringarna är enorma och om man kan få större förståelse för vad som händer och få fler att engagera sig i samhällsbyggandet så är mycket vunnet. Alla stora planer för nybyggnation, det som blir en levande arkitektur, en ny stadsbild. Istället för att bli vilseledde av tidningarna och av olika aktörer med egna agendor borde ArkDes vara plattform för en opartisk, öppen debatt kring dessa stora samhällsinvesteringar.

Skolfrågan är ett annat ämne som diskuterats, utan att byggnadernas kvaliteter och deras roll har diskuterats i debatten. Hur skall vi göra bra skolbyggnader? Och vilken roll spelar arkitekturen generellt om man ser på samhällsfrågor i ett bredare perspektiv?

En får dock inte tappa fokus – det är stor skillnad mellan byggnad och arkitektur. ArkDes innehåll bör behandla arkitektur och konst och sätta in dem i ett sammanhang av samhällsbyggnad, stadsplanering och rumslig gestaltning.

En central fråga för Arkdes att arbeta med är hållbarhet, ett ämne som torde intressera såväl profession som allmänhet.

Struktur och minne

Det är viktigt att bestämma sig för vad ArkDes är och bör vara. Namnbytet var en stark hint om att man vill se en utveckling, från museum mot ett centrum. (från Arkitekturmuseum till Centrum för Arkitektur och Design). Centrumbegreppet gör att museet/arkivet står tillbaka för att man skall expandera som mötesplats. Designdelen finns, i ArkDes, inte som samling, forskning etc.

Talar man främst om museidelen eller om centrum? Eller om bägge, tillsammans? Hur kan man låta bägge delarna ta plats i en framtida organisation?

En av ArkDes tillgångar är att det rymmer ett av Stockholms vackraste bibliotek. Arkivet är också en central del, som få i allmänheten känner till. Det är en viktig del av museet, som minne. Forskare från hela världen besöker arkivet för att få tillgång till muséets unika samlingar av originalritningar och material. Här finns bla a ritningar som kräver fyra man för att bäras ut.

Det finns en problematisk assymmetri mellan arkitektur-designuppdragen, eftersom ArkDes saknar samlingar och arkiv som är design-kopplade. Denna asymmetri behöver vara ett primärt uppdrag för kulturpolitiken att lösa.

Deltagarna samtalade om att nuvarande centrum/museum är inte delat mellan ark och des, utan mellan utställningar och arkiv.

Kärnfrågan är kunskap, och en förankring i historien. Arkitektur i ett historiskt perspektiv och som område, genom forskning.
Med hjälp av denna forskning och tillgångarna som finns i arkiv och bibliotek kan Arkdes vara en plats för kunskap, där medborgarna kan lära sig om sin historia och sätta aktuella frågor i ett historiskt sammanhang och perspektiv.

Ledarskap och kompetens
Hög nivå önskar vi oss, men vad är processen? Hur kommer ArkDes dit? ”Hög kunskapsnivå”, alternativt ”hög kompetens” ? Hur och var viktas vilken kunskap? Besökssiffror är viktiga. Men det finns även de som vänder sig mot alltför stort fokus på detta. Man måste kunna presentera ett ämne som arkitektur utan att det urvattnas på mening och betydelse. Utmaningen är att vara populär hos allmänheten och samtidigt hålla en hög nivå, även för professionen.
Valhäntheten, i att välja ledare togs också upp för diskussion – vilken kompetens och vilket ledarskap är lämpligt för att utveckla Arkdes?

En kärnfråga är att ArkDes för att kunna utvecklas kräver en kompetent ledare och en bred arkitektur-kompetens hos personalen. För att skapa bra utställningar som inbjuder till diskussion och debatt bör ArkDes inte endast fokusera på marknadsföring och PR-kompetens, utan även på relevant innehåll!

En diskussion uppstod även om uppdraget, om dagens uppdrag, som det är formulerat, kan tolkas som ett brett ”carte blanche”?
Regeringen bör utse en stark och kompetent ledare som får fria händer, att omtolka och som får utveckla ArkDes under några år.

Tricket för ArkDes måste ändå vara att tala på ett sätt som är tillgängligt.

Museet har ett antal roller, bland annat folkbildning, kärnverksamhet, utställningar – ett bra center/museum är ett bra ställe att hålla debatter på och blir en naturlig samlingspunkt för både profession och allmänhet – för alla medborgare – och för samtalet dem emellan.

Grupp 5. Hur blir Arkdes en fråga för hela landet? Och för omvärlden?

Utgångspunkten måste vara att om Arkdes producerar ett angeläget program så blir man angelägen: det vill säga vad är det angelägna?

Det tycks vara:

1) Arkivet som nationell klenod

Ritnings-, foto-, och modellarkiven är omfattande hos Arkdes. Det är de som är grunden för utställningar och annat och de måste aktiveras.
Det finns ett stort intresse för svensk arkitektur, bland utländska besökare. Ett sätt att bli angelägen för omvärlden, dvs världen utanför Sverige, är att ta fasta på den nationella arkitekturhistorien, med Asplund, Lewerentz. Det lånas ur arkiven, varför inte använda dem till egna projekt?

Hur ser relationen ut till andra arkiv? Stadsbyggnadskontorets arkiv till exempel. En aktuell fråga är också arkiveringsprinciperna, principerna för att hålla samlingen levande och sökbar. Uppdraget som centralmuseerna har gentemot övriga arkiv i landet: det måste finnas kvar om rollerna förändras.

Man måste också vända på frågan: hur ska vi få de som besöker Arkdes att förstå sin omvärld? Förstå globalisering etc. Det är en nationalistisk ingång att besökaren kommer för att se Asplund och andra. Jämfört med Moderna museet till exempel så skulle ju de aldrig ta ner sina internationella konstnärer. Men skillnaden är dock att Moderna har delar av sin samling framme, Arkdes visar knappt sin.

2) Splittra ark från des? Eller flytta?

Att arkitektur och design måste hänga ihop är en tanke från Bauhaus, samt från 80-talet. Kontaktytorna ser annorlunda ut nu, och politikens inflytande är också helt annorlunda. Dessutom finns det flera museer som har designsamlingar: Röhsska, Nationalmuseum. Måste ark och des verkligen hänga ihop? Blir angelägenhetsgraden rentav större om det går att renodla arkitekturen?

Landskapsarkitekturen är osynlig, liksom inredningsarkitekturen. Syns inte i uppdraget, och det vore en mer relevant sammanslagning med stadsplanering, landskap, byggnader och inredning.

Det är uppenbart att Arkdes har skapats uppifrån, inte av yrkesverksamma inom fältet. Bara ett namn, ej ett definierat innehåll. Man måste söka samarbeten, när de är möjliga, och ett sätt kan då vara att söka sig mer mot arkitektur och planering än mot design.

Flytta från Skeppsholmen, platsen är alldeles för knuten till Moderna museet. Istället kunde något av de gamla båtvarven på Djurgården kunna tas i bruk, ett för arkitektur, ett för design. Då skulle man kunna betona kommunikation istället för museum.

3) Publiken

Arkitektur och design är vardagsnära och en besökare på Arkdes kan identifiera sig starkt med det som visas/diskuteras. Det borde kunna göra verksamheten angelägen, att vara nära besökaren, diskutera boende mm.

Kärnverksamheten är arkiv och program och båda är viktiga. Dock en iakttagelse: utställningar och annat besöks inte av arkitekter.

Arkdes ska ta ansvar både för gestalter som staden, husen, rummen och föremålen. Men för vilka? Det verkar inte finnas några beslut om mål. Att vara angelägen för hela landet innebär självklart också alla grupper. Men om man ska bli angelägen för en bredd, tappar man då djupet?

En större närvaro på webben är också ur publiksynpunkt absolut nödvändig.

Och framför allt:
4) Kunskap, vilja och autonomi!

Arkdes utställningar kännetecknas av en hög grad av objektifiering, dvs att objekten ska tala i egen rätt. Det blir extra problematiskt i ett arkitektur- och designsammanhang, eftersom många föremål finns överallt. De är ofta heller inte unika, inte att jämföra med konst. Utställningar produceras alltså utan kontext och det kan vara ett tecken på att man inte vet vart man vill.

Angelägenhetsgraden bygger på det självproducerade, på de sammanhangen som är egna. Om museet ska göra utställningar och skicka ut dem i världen kräver det en hög kunskapsnivå.

På motsvarande museum i New York visas vad som planeras just nu, även i andra städer. Detta kunde vara något för Arkdes, att bli en samlande utställningsplats för nybyggnadsprojekt. Skulle göra Arkdes mer av en drivande institution, och mer angelägen för besökare från utanför Stockholm. Även att producera utställningar som kan flyttas.

Museer representerar en tidscykel, ca 8-9 år tar det att göra en basutställning som sedan ska bestå lika länge minst. Handlar om 20-årsperspektiv. Där behövs kompetens och en visionär kraft.

Det händer mycket på byggfronten i Sverige, men det reduceras till att stärka specifika platsvarumärken. Arkdes måste lyfta att arkitektur kan tänkas som något annat, det vill

säga att Arkdes skulle kunna plocka upp projekt, fördjupa, skicka tillbaka så att vi inte fastnar i detta ytliga varumärkestänkande.

Arkdes har formats av en nationalstat och en majoritetskultur, men nu i en identitetskris på grund av att vi lever i en svagare nationalstat byggd på många minoritetskulturer. På ett liknande sätt har design i Sverige varit starkt knutet till politiken, till det moderna projektet. Inte så konstigt att denna dubbla identitetskris avspeglas i Arkdes verksamhet. Arkitekturen måste bli politisk igen och komma ur den ekonomistiska fällan.

Den politiska debatten saknas. Det beror också på att politiken/politikerna är vilsna. Kanske kan Arkdes bli en input, en läroplats. I så fall krävs mer tillåtande attityd, autonomi, frihet. De alternativa rösterna saknas som det ser ut nu.

Arkdes måste fungera som en kunskapsproducent och forskningscentrum. Viktiga frågor att arbeta med är hållbarhet, social rättvisa, vilket också kräver en högre grad av tvärvetenskaplighet.

FRÅGA 6: VAD SKULLE FÅ DIG ATT BESÖKA ARKDES?
Minnesanteckningar från diskussion
Liljevalchs 2014-11-03

- Utmärkt med den återinförda fria entrén till de statliga museerna, gynnar även ARKDES! Kan locka den mer oinvigda eller osäkra besökaren att upptäcka centret.
- Även om ARKDES är en rikstäckande institution – dessutom med uppgift att bevaka även det internationella – är centret inte opåverkat av sin geografiska lokalisering. Stockholm är en förhållandevis liten stad, det är därför svårt att uppnå den ”kritiska massa” som egentligen behövs för att avsändare och avnämare inte ska vara desamma. Om besökarna samtidigt är avsändarna blir det problem. Tvärt om viktigt att ARKDES blir en brygga mellan dem som redan är i branschen *och* andra grupper, liksom – förstås – en bred allmänhet. I detta ligger att centret inte primärt ska vara, eller uppfattas, som en arkitekternas eller formgivarnas arena, utan en mötesplats i ordets egentliga mening. Men då måste också Arkitektur och Design definieras, allt från koncipiering och produktion till mediering bör rymmas inom ARKDES´ bevakningsområde. Utställningarna kan därför emellanåt behöva präglas mer av dialog och diskussion än absoluta påståenden för att för att människor ska förstå de byggda miljöerna och deras komplexitet. Det räcker inte att fokusera enbart på yta och utseende, utan även de bakomliggande parametrarna behöver belysas. Många röster måste få komma till tals på ARKDES, detta måste vara en plats där man kan fördjupa resonemangen kring olika ståndpunkter, inte polarisera dem. Ibland måste centret också våga ifrågasätta det som är ”ruttet” i branschen. Förutom kompetenta medarbetare kräver detta en sakkunnig högstas ledning för ARKDES som verkligen bottnar i *både* arkitektur *och* design och som har integritet nog att driva frågorna, även när de kan uppfattas som ”obekväma” bland branschföreträdare, politiker och andra makthavare.
- Angeläget att ARKDES producerar större, gedigna utställningar om såväl historiska som samtida ämnen, gärna beledsagade av utställningskataloger eller böcker, samtidigt som centret också kan vara snabbfotat. Det måste vara möjligt för ARKDES att med mycket korta ledtider

hugga på en aktuell fråga eller företeelse. Ett absolut krav oaktat typ av utställning är att centret tar på sig ett ”redaktörsansvar” för det som visas. Det är alltså en problematiserad kunskap, inte ren information, som i huvudsak bör ges utrymme på centret. Det bör poängteras att detta gäller även inlånade utställningsproduktioner, vilka som regel behöver kompletteras och/eller kommenteras för att motsvara ett sådant krav. Viktigt är också att utställningsprogrammet varvar ”Kioskvältare” med andra, smalare, men likafullt intresseväckande presentationer.

- För att attrahera nya besökargrupper, särskilt yngre, behöver ARKDES kunna erbjuda annat än den information och kunskap som bättre kan sökas på annat håll. Kanske kan ett innovativt bruk av filmmediet användas som förmedlare av den byggda miljö, som ju sällan i sig kan lyftas in i utställningssalarna. Dagens bostadsbrist är en fråga som skulle engagera många, inte minst unga. Denna vore ett intressant ämne för ARKDES att ta upp, liksom hur mångfalden av magasin och TV-program som fokuserar på arkitektur, inredning och design påverkar det folkliga byggandet och boendet.
- Arkitekturen och Designen samsas under olika förutsättningar på ARKDES, vilket påverkar utställningsarbetet. Arkitektursidan har ett omfattande arkiv som grund med dokument, ritningar och arbetsmodeller som kan skildra processen fram till färdig byggnad, medan det byggda objektet som regel inte kan visas annat än genom representationer som fotografier och enstaka modeller. Designsidan har däremot inget arkiv att förlita sig till, men däremot kan slutresultatet i form av de faktiska föremålen/produkterna med fördel visas, om än som inlånade objekt. Det stora arkitekturarkivet utgör ju dessutom i sig en lockelse för forskare, antikvarier, projekterande arkitekter och en intresserad allmänhet, medan något motsvarande inte finns hos ARKDES avseende designområdet.
- ARKDES uppfattas idag som en ”oförlöst” institution, men placeringen på Skeppsholmen ger förutsättningar liknande t.ex. Louisianas, där intressanta byggnader i ett vackert landskap med skulpturinslag och möjlighet till rik social samvaro i kombination med utställningar av spjutspetskaraktär skapar framgången.

KVÄLLENS DELTAGARE:

- Wasan Abad
- Carin Bergström Linder
- Ina Calmanovici
- Björn Ed
- Eva Eriksson
- Lennart Ekmark
- Petra Gipp
- Helena Glantz
- Martin Hedenström Ljung
- Boel Hellman
- Malin Heyman
- Johanna Irander
- Mårten Janson
- Gösta Jernberg
- Christina Jonsäter
- Ulrika Karlsson
- Jeanette Kakoseos Marko
- Ludmilla Larsson
- Marcello Letning
- Tomas Lewan
- Hanne Lindencrona
- Jöran Lindvall
- Klas Lundkvist
- Ulf Melander
- Amelie Mogard
- Thomas Nathorst-Böös
- Soroor Notash
- Björn Oden
- Gertrud Olsson
- Tobias Olsson
- Frida Rosenberg
- Eva Rosengren
- Martin Rörby
- Rebecka Tarschys
- LarsGöran Thambert
- Tove Wallsten
- Anders Wilhelmson
- Martin Wulff
- Örjan Wigfors
- Lena From
- Rasmus Waern
- Ulrika Stahre
- Jeff Werner
- Anna Rygård
- Thomas Olsson
- Agneta Linton
- Martin Videgård
- Johan Mårtelius
- Dan Hallemar
- Thomas Lauri
- Staffan Carenholm
- Cilla Robach
- Annika Öhrner
- Tove Wallsten
- Hanne Weiss Lindencrona
- Christoffer Barnekow
- Tor Lindstrand
- Hedvig Hedqvist
- Eva Szentivanyi
- Iryna Hauska
- Lenita Gärde
- Karin Malmquist
- Mikaela Eckered
- Calle Arvidson
- Suzanne Nessim
- Eva Rehnström
- Inger Wästberg
- Jeanette Frondell
- Kerstin Wickman
- Anna Bellander
- Snövit Hdedstierna
- Rune Enbelbrektson
- Ragna Berlin
- Elisabeth Alsheimer
- Lena Wranne
- Karin Ek
- Gertrud Bågte
- Stina Hagelqvist
- Micael Ernstell
- Susanne Eriksson
- Anders Bengtsson
- Janet Andre
- David Ek
- Malin Zimm
- Angelica Åkerman
- Martin Ku
- Gösta Jernberg
- Eva Asp
- Stuart Mayse
- Karin Winter
- Lis Hogdahl
- Sigrid Falkman
- Nina Gunne
- Helena Gräslund
- Margareta Tillberg
- Tove Dumon Wallsten
- Anna Pang
- Jan Widlund
- Maryam Fanni
- Catharina Nolin
- Sarah Kim
- Per Hultén

Svenska Konstkritikersamfundet – Den svenska sektionen av aica

http://aicasweden.se/
aicasweden@gmail.com

Stockholms Arkitektförening

www.stockholmsarkitektforening.se/
info@stockholmsarkitektforening.se

Omslag:

Konserthuset Hárp, Reykavik. Av Henning Larsen arkitekter samt Olafur Eliasson.
Foto: Rasmus Wærn.